

NE) 1995, popsány z jury Argentiny. Pro obdobné stopy z kenozoika zatím nebyly vytvořeny formální ichnotaxy. Popsaný nález z Dolu Břlína pokládáme vzhledem k jeho ojedinělosti pro stanovení formálního ichnotaxonu za nevhodný. Etologicky lze strukturu nejpřijatelněji vysvětlit jako larvální komůrky a k nim příslušné potravní tunely.

Wood borings type B (obr. 1 E–F)

Popis: Vzorek je kus sideritizovaného kmene stromu o rozměru 33 x 17 cm. Obsahuje síť chodbiček bez zpětné výplně (vyplněných pasivně sedimentem), téměř přímých až mírně zvlněných, subparalelních, využívajících směru vláken dřevní hmoty jako cesty nejmenšího odporu při vzniku. Chodbičky se občas větví nebo protínají. Jejich průřez je oválný až kruhový a průměr je 9–11 mm. Chodbičky zaujímají více než 50 % objemu někdejší dřevní hmoty.

Poznámky: Stopy podobné morfologie nebyly dosud formálně stanoveny jako ichnotaxon, ačkoliv jsou zřejmě poměrně hojné (srv. STEPHENSON a SCOTT 1992). Patrně se jedná o obytné struktury – domichnia.

Wood borings type C (obr. 2 A–B)

Popis: Dutina o rozměru zhruba 25 x 20 x 2 cm, vzniklá vydrolením fosilní xylitické hmoty, obsahující útvary (původně povrchové a těsně podpovrchové dutinky) nejčastěji „rohličkovitého“ tvaru. Tyto útvary jsou obvykle paralelní se směrem dřevního vlákna nebo jsou k tomuto směru mírně šikmé, pouze jediná drobná stopa je na směr vláken kolmá. Délka „rohličků“ je 10–25 mm a šířka 1–5 mm. Nález obsahuje ca. 75 těchto útvarů, které na jedné ploše vzorku zaujímají asi 1/3 plochy, na straně druhé méně než 1/4 plochy povrchu.

Poznámky: Poněkud podobný tvar a uspořádání mají larvální komůrky fosilizované v kůře jehličnanu křídového stáří (STEPHENSON a SCOTT 1992, obr. 4).

Literatura

- GENISE, J. F. - HAZELDINE, P. L. (1995): A new insect trace fossil in Jurassic wood from Patagonia, Argentina. – *Ichnos*, 4, 1–5. Amsterdam.
STEPHENSON, J. - SCOTT, A. C. (1992): The geological history of insect-related plant damage. – *Terra Nova*, 4, 542–552. London.

EOLICKÁ SLOŽKA V ULOŽENINÁCH JEZERA ŠVARCENBERK

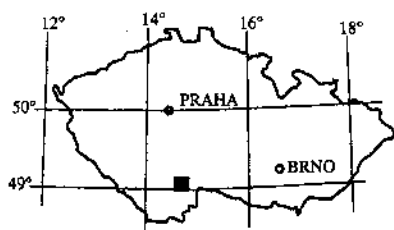
Aeolian component in sediments of Švarcenberk Lake

PETR POKORNÝ¹ – ELIŠKA RŮŽIČKOVÁ²

¹Botanický ústav AVČR, Dukelská 143, 379 82 Třeboň

²Geologický ústav AVČR, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6

(23-33 Veselí nad Lužnicí)

Key words: *Clastic lacustrine Sediments, Aeolian sediments, Quaternary*

Abstract. Organic sediments of the Švarcenberk Lake were studied to find out if aeolian material was present within the terrigenous clastic admixture. Samples from the basal layer with the highest inorganic content were studied only in detail as this content decreased rapidly in overlying layers. The obtained results confirmed – having been correlated with samples from typical aeolian sand from the sand dune Pískový vrch near Vlčkov – the presence of aeolian sand in basal parts of the lake sediments.

Jezerní sedimenty patří na území České republiky mezi vzácně se vyskytující typ kvartérních uloženin. Zaniklé je-

zero Švarcenberk bylo objeveno v místě dnešního rybníka Švarcenberk, v severní části Třeboňské pánve. Náleží ke skupině jezer, jejichž vznik a existence jsou vázány na silné prameny artézských vod. Stratigrafie zazemněné jezerní pánve byla studována pomocí téměř 120 ručních vrtů. Vrt (S-HP) středem pánve zvolený za standardní, byl dále podroben chemickým, pylovým, makrozbytkovým a v nejnovější době také prvním granulometrickým analýzám. Rozloha jezera, která v době jeho vzniku byla cca 51 ha, se v podstatě kryje s plochou dnešního rybníka Švarcenberk, maximální ověřená mocnost jezerních uloženin činila v průměru 10 m.

V sedimentární výplni jezer tohoto typu následkem zazemňování ubývá směrem do nadloží klastické terestrické složky souhlasně se zvyšujícím se podílem organických, příp. chemických uloženin. Klastická složka bývá do jezera transportována převážně vodní cestou (splach, občasné menší povrchové vodoteče), částečně jinými, méně obvyklými způsoby, např. eolickým transportem. Složení klastického materiálu odpovídá především charakteru zvětralín splachovaných z bezprostředního okolí do pánve.

Tato charakteristika platí rovněž pro zkoumané uložení jezera Švarcenberk. Studium granulometrie vybraných vzorků z vrtu S-HP (11 vzorků z hloubky od 4,5 do 10 m)

Foto 1. Jezerní sedimenty z lokality Švarcenberk, vrtné jádro, hloubka 6,8–6,92 m. Světlejší zbarvené polohy mají zvýšený podíl klastické složky.

byl potvrzen rychlý úbytek terestrické klastické komponenty směrem do nadloží. Zatímco na bázi výplně jezera, v hloubce 9,9 m, je jí téměř 100 %, ve vzorku z hloubky 4,5 m pouze okolo 5 %. Úbytek klastické minerální složky není ovšem plynulý, objevují se nepravidelné podřadné polohy s jejím zvýšeným obsahem (srov. foto 1). Z granulometrie sedimentů jednotlivých vzorků vyplývá, že se většinou jedná o jemný jílovitý prach o průměru zrnitosti od 4 do 10 mm. Vyšší hodnoty dosahuje bazální vrstva (18 mm) a sediment vzorků z hloubek 5,5 a 5,9 m, které obsahují velké množství agregátů jílu, organické hmoty a sloučenin Fe a k jejichž úplnému rozdělení nepomohl ani níže zmíněný postup.

Nedaleký výskyt eolických sedimentů z duny Pískový vrch u Vlkova (1,2 km vzdušnou čarou od okraje bývalého jezera), jejichž stáří je určeno pomocí radiokarbonového datování uhlíků z povrchu podložní fosilní půdy na

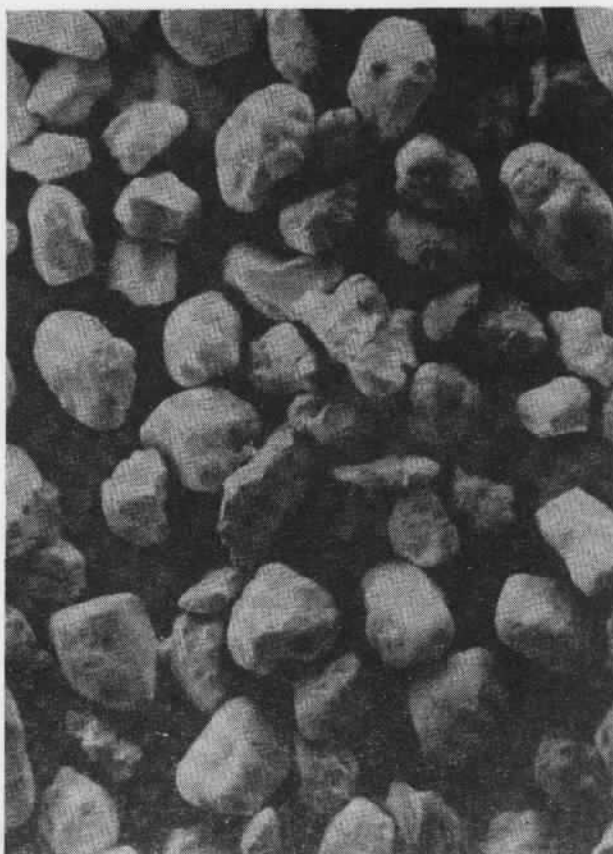

Foto 2a. Tvar křemenných klastů frakce 0,125–0,25 mm, lokalita Švarcenberk; zvětšeno 60x.

Foto 2b. Tvar křemenných klastů frakce 0,125–0,25 mm, lokalita Pískový vrch u Vlkova; zvětšeno 65x.

